

Češi a Němci v olomoucké komunální politice mezi léty 1918–1938

Gabriela CINGELOVÁ

Czech and Germans in Olomouc Municipality between the Years 1918–1938

Abstract: This article following development of Czech and German municipality in Olomouc between the years 1918–1938. The emphasis is put on interception of attitudes, moods and effort of German minority to succeed in local elections. Only this way could Germans in Olomouc enforced their national interests.

Key Words: Olomouc, Czechs, Germans, Municipality, Local authority, Czechoslovakia, Nation, Schools

Blížící se konec války dával Čechům naději na spravedlivější budoucnost, zatímco Němci očekávali možnou odvetu za dlouholetý útlak česky mluvícího obyvatelstva. Česká politická scéna byla lépe připravena na vyhlášení samostatného československého státu než v řadě jiných moravských měst. Iniciátorem vzniku olomouckého Národního výboru byl JUDr. Richard Fischer, který navštěvoval pražské schůze vedení České státoprávně demokratické strany, na kterých byl instruován o nutnosti zakládat okresní národní výbory. Právě jeho iniciativa přispěla k urychlení celého procesu přípravy olomouckých politiků na převzetí moci (Trapl, 2009, s. 137).

Předání správy města do českých rukou neprobíhalo zcela bez problémů a celý proces trval téměř celý měsíc. Starosta, Karl Brandhuber, který sice vznik Československa vzal formálně na vědomí, se však nehodlal podříditi situaci. Prohlásil, že není možné, aby město podléhalo Národnímu výboru.²⁹ Deputaci sdělil, že si vyžádá pokyny z místodržitelství. Německá správa města, rada i zastupitelstvo se snažily všemožně udržet moc ve svých rukou, starostův postoj se stal předmětem několika složitých jednání, která skončila až 10. listopadu 1918 (Spáčil, Tichák, 2002, s. 20).

Dne 11. listopadu 1918 přinesl v této souvislosti *Mährisches Tagblatt* poměrně důležitou informaci, že brněnský Národní výbor zaslal olomouckému Národnímu výboru dopis, ve kterém jej vyzval, aby převzal obecní zastupitelstvo. V tentýž den se proto olomoucký Národní výbor obrátil písemně na starostu K. Brandhubera s tím, aby pozval městskou radu na dopolední zasedání, kterého se měli zúčastnit i delegáti Národního výboru. V uvedený den došlo na olomoucké radnici k zasedání stávající obecní správy, v jehož průběhu zástupci Národního výboru³⁰ sdělili přítomným, aby byla správní agenda města okamžitě předána do rukou tzv. Správní komise.³¹ Komise měla být složena v poměru 16:8. Němci v ní měli pouze třetinové zastoupení. K dalším bodům programu patřilo i uznání svrchovanosti českého státu a slib nově jmenovaných zastupitelů.³² Němečtí zastupitelé upozorňovali na to, že počet Němců ve správní komisi neodpovídá skutečnému početnímu poměru českého a německého obyvatelstva ve městě. Zástupci olomouckého Národního výboru reagovali na tento argument poznámkou, že nepřišli

²⁹ Národní výbor ukončil svou činnost 30. prosince 1918 (Spáčil, Tichák, 2002, s. 20).

³⁰ Zasedání se za Národní výbor zúčastnili pánové JUDr. R. Fischer, Fr. Smrčka, dr. E. Reich a zemský soudní rada A. Procházka (*Mährisches Tagblatt*, 11. 11. 1918, s. 4).

³¹ Správní komise svou činnost ukončila dne 14. června 1919, den před volbami, v nichž bylo zvoleno nové městské zastupitelstvo (Drlík, 1928, s. 13).

³² Slib zněl: „Jako člen správní komise královského hlavního města Olomouce slibuji, že veškeré s tímto úřadem spojené povinnosti plnit budu dle svého nejlepšího vědomí a svědomí.“ (Pozor, 18. 11. 1918, s. 1)

na zasedání řešit právní otázky, nýbrž pouze splnit požadavek brněnského Národního výboru. Kromě problematiky národnostního složení tzv. Správní komise, která měla dočasně vést a spravovat město, a kromě podmínek na zachování všech práv německého obyvatelstva v Olomouci byl zmíněn ještě jeden, neméně důležitý požadavek. Stávající starosta města při této příležitosti prohlásil, že uzná český stát a přizpůsobí se i ve správních záležitostech, pokud budou zaručena stejná práva národů a zejména pokud zůstanou nedotčeny kulturní vymoženosti olomouckého německví. Karl Brandhuber vyslovil rovněž požadavek, aby se společensko-politické změny dotkly německého školství co nejméně. Chtěl, aby jej čeští představitelé ujistili, že zachovají německé školy v tom počtu, který odpovídá aktuálnímu počtu žáků (*Mährisches Tagblatt*, 11. 11. 1918, s. 4).

Stávající představitelé města se zároveň dohodli na termínu posledního zasedání zastupitelstva, jehož hlavním bodem měla být rezignace všech zastupitelů a předání správy města do českých rukou. V závěrečném usnesení z nedělního zasedání bylo uvedeno, že Němci uznávají existenci československého státu, avšak s výhradou, že ve *Správní komisi* je pouze osm Němců oproti šestnácti Čechům, což odporuje zásadám poměru počtu obyvatel ve městě. V usnesení bylo rovněž zmíněno, že rozhodnutí o předání vlády nad městem bylo sice učiněno pod tlakem, ale v zájmu zachování klidu a pořádku odstupuje celé zastupitelstvo, včetně obecní rady. Do správního výboru byli navrženi následující členové: Josef Föhner – ředitel měšťanské školy v důchodu, Friedrich Galle – obchodník, Julius Grün – úředník soudní kanceláře, dr. Alfred Kraus – zubař, Josef Salinger – pekařský mistr, dr. Josef Schnitzel – kanovník, Josef Tallaschek – profesor na Obchodní akademii, dr. Oswald Theimer – právník. Olomoučtí Němci dále vznesli požadavky směrem ke Správní komisi, k nimž patřilo mj. rovnoprávné postavení obou jazyků (češtiny a němčiny) při obchodním jednání a jednání na úřadech. Nadace a fondy měly sloužit ve prospěch obou národů a zazněl i požadavek neměnit personální obsazení v kulturních a školských záležitostech Němců v Olomouci. Důležitý význam měla i záruka na spravedlivé zásobování obou národů potravinami, aniž by byl jeden upřednostňován před druhým (*Mährisches Tagblatt*, 11. 11. 1918, s. 4).

Poslední zasedání členů odstupujícího zastupitelstva města Olomouc se uskutečnilo dne 11. listopadu 1918. Skutečnost, že se členové zastupitelstva německé národnosti jen neradi vzdávali své vlády nad městem, je zřetelný z emotivně laděných formulací v olomouckém německém tisku:

„Es war ein Moment von erschütternder Wirkung als der Bürgermeister den Antrag auf Auflösung des Stadtverordnetenkollegiums, und auf Resignation des Bürgermeisters und des Gemeinderates zur Abstimmung brachte. Seit gestern hat das Deutschtum seine herrschende Stellung im Rathause verloren und die Tschechen ziehen als neue Machthaber ein.“ (*Mährisches Tagblatt*, 12. 11. 1918, s. 4–5)

Češi jásalí, že s olomouckou radnicí padla poslední a nejmocnější bašta uměle udržovaného německví olomouckého a opora severomoravských Němců (Nešpor, 1998, s. 314).

První schůze *Správní komise* se konala 17. listopadu 1918.³³ Ihned po zahájení své činnosti si Správní komise vytvořila poradní orgány nazývané odbory, a sice: I. Odbor pro věci technické, II. Odbor pro věci školské a kulturní a III. Odbor pro věci právní a finanční. Dne 2. prosince 1918 zavedla Správní komise na radnici jako úřední řeč češtinu, jednací řeči městského zastupitelstva byly čeština i němčina. Veřejné vyhlášky byly vydávány v češtině i němčině. Novelou k obecnímu zřízení z roku 1919 (zák. č. 76/19 Sb. z. a n.) bylo stanoveno, že zástupce města tvoří městské zastupitelstvo, městská rada a starosta (Spáčil, Tichák, 2002, s. 20–21). K jejím prvořadým úkolům patřila nejen péče o finanční záležitosti města, nové pojmenování ulic a náměstí, zlepšení mezd dělníků v městských podnicích, zásobování, řešení bytové otázky,³⁴ nýbrž i nová organizace českého školství, které bylo ve srovnání

³³ Blíže k průběhu jednání první schůze viz Pozor, 18. 11. 1918, s. 1.

³⁴ Poválečné poměry přivodily bytovou nouzi. Mnoho rodin bydlelo nouzově ve stodolách, chlévech, podkrovích, ve sklepích, ale i ve vojenských barácích. Díky uspokojujícímu rozvoji soukromých stavebních firem bylo do roku 1926 postaveno 1459 nových bytů (Fischer, 1927, s. 36).

s německým školstvím předchozími představiteli města zanedbáváno. Prioritou byla rovněž výstavba nových školních budov.

Správní komise si na svém prvním zasedání zvolila do předsedající funkce vládního komisaře pro město JUDr. Richarda Fischera.³⁵ Dle zpráv v deníku *Mährisches Tagblatt* kroužilo v tento, pro Čechy významný den, nad městem letadlo, které shodilo množství letáků. V sále radnice byli přítomni členové správní komise,³⁶ úředníci města a velké množství posluchačů, většinou z řad českého obyvatelstva (*Mährisches Tagblatt*. 18. 11. 1918, s. 4). Sál radnice poprvé v historii zazněly slavnostní tóny *Libuše* od Bedřicha Smetany. Bývalý německý starosta Karl Brandhuber se z tohoto zasedání omluvil.

JUDr. Richard Fischer³⁷ zahájil shromáždění projevem, ve kterém zdůraznil, že po 300 letech se Češi ujímají vlády na radnici. Popsal

³⁵ V tento významný den došlo i k jedné úsměvné události. Během dopoledne byla z radniční věže vyvěšena červeno-modro-bílá vlajka, která však musela být brzy odstraněna, jelikož se zapletla do ručiček radničních hodin.

³⁶ Na činnosti zmiňované Správní komise se však aktivně podíleli i někteří členové Národního výboru (vedle R. Fischera ještě pozdější ministr R. Mlčoch, advokát a starosta Sokola JUDr. F. Smrčka, krátce i pedagog a zemědělský odborník dr. ing. E. Reich, soudce A. Vlček a prokurista E. Vojnar – poslední dva jmenovaní působili v zastupitelstvu a radě i v následujících letech volebního období). Za německou stranu ve Správní komisi zasedalo pět někdejších členů suspendovaného městského výboru, včetně náměstka J. Föhnera, ředitele olomoucké německé dívčí měšťanky. Ve složení komise docházelo k řadě změn. V lednu 1919 se zvýšil počet jejich českých členů na 20 a německých na 10 (z původního poměru 16 Čechů a 8 Němců), závažnější změnou bylo z důvodu nemoci odstoupení komisařova náměstka, advokáta JUDr. V. Rozsypala, jehož nahradil soudce JUDr. K. Mareš (později starosta), a také rezignace vedoucího německé delegace ředitele J. Föhnera, na jehož místo nastoupil pozdější dlouholetý člen městského zastupitelstva R. Hollanus atd. (Spáčil, Tichák, 2002, s. 48).

³⁷ Němci byl tento jinak všeobecně oblíbený starosta přezdíván *Renegat und Deutschenfresser*. Takto jej označil jeden z bývalých obyvatel Olomouce Franz Wiesner v periodiku *Olmützer Blätter* z listopadu 1957 a dále dodává: „Das war für die Tschechen der richtige Mann. Sein ganzes Bestreben war es, die bisher gewonnene Stellung der Tschechen mit allen Mitteln zu festigen.“ (*Olmützer Blätter*, November 1957, s. 7) „To byl pro Čechy ten správný muž. Celé jeho snažení spočívalo v upevnění všemi prostředky dosud nabytého postavení Čechů.“ Uvedený výrok

všechny úkoly, které byly uloženy provizorně zřízené správní komisi a které se týkaly zásobování obyvatelstva potravinami, demobilizace, otázek zprostředkování práce a zajištění bydlení. Všechny tyto úkoly měly být provedeny v duchu demokracie a práva. JUDr. Richard Fischer rovněž přečetl německy prohlášení dr. Karla. Kramáře z prvního zasedání Revolučního Národního shromáždění, ve kterém Němcům, pokud se postaví loajálně k českému státu, přislíbil svobodné uplatnění jejich národní příslušnosti. Ohradil se rovněž proti výroku dr. K. Rennera, který zazněl v rakouském Národním shromáždění ve Vídni a v němž volal po odtržení Olomouce od českého státu. Fischerova reakce na této výrok zněla: „Ruce pryč od Olomouce!“ (*Mährisches Tagblatt*, 18. 11. 1918, s. 4)

Noví členové Správní komise pak složili slib československému státu. Na tomto zasedání byly ustaveny výbory a sekce, které se zabývaly správou a fungováním v konkrétních oblastech života města (jednalo se o asi 7 komisí – viz výše).³⁸ Do školského a humanitního odboru byli jmenováni JUDr. F. Smrčka, A. Kubis, V. Polášek, R. Špaček, dr. A. Kraus, R. Tallaschek. Předsedou se stal JUDr. F. Smrčka (*Mährisches Tagblatt*, 18. 11. 1918, s. 4).

dokládá po letech nahromaděnou averzi některých Němců vůči Čechům, přetrvávající mnoho let po skončení druhé světové války.

³⁸ Organizace a kompetence sboru obecních starších (tj. městské zastupitelstvo) a obecní rady byla stanovena obecním řádem (statutem) města Olomouce z roku 1866 (zákon ze dne 24. ledna 1866, č. 6 z. z.). Tento obecní řád byl změněn zákonem ze dne 15. října 1868, č. 21 z. z. ze dne 14. ledna 1883, č. 24 z. z. ze dne 9. února 1888, č. 42 z. z. a zákonem ze dne 21. února 1890, č. 30 z. z. Za trvání republiky byl tento obecní řád změněn, popř. doplněn těmito zákony: zákonem ze dne 31. ledna 1919, č. 75 Sb. z. a n. (řád volební v obcích) a zákonem ze dne 7. února 1919, č. 76 Sb. z. a n. (novela k obecnímu zřízení). Další změny nastaly zákonem ze dne 16. dubna 1919, č. 214 Sb. z. a n. (zákon o sloučení sousedních obcí s Olomoucí). Zákon ze dne 29. února 1920, č. 121 Sb. z. a n. přenesl potvrzování volby starosty na vládu (§ 64 cit. zák.). Zákon ze dne 22. března 1920, čís. 190 Sb. z. a n., který stanovil počet členů městské rady na 20 (starosta, 2 náměstkové a 17 členů). Z dalších zákonů vybíráme např. v tisku velmi diskutovaný zákon z 8. dubna 1927, č. 56 Sb. z. a n., jímž bylo zrušeno volební právo příslušníků branné moci a četnictva (Drlík, 1928, s. 18).

Na žádost JUDr. F. Smrčky bylo stanoveno, že úřední řečí *Správní komise* a taktéž na úřadech města Olomouc se stane čeština. Jednací řečí v komisích byla stanovena čeština a němčina, protokoly z jednání však byly vyhotoveny v češtině, přičemž německé požadavky byly zaprotokolovány v němčině. Úřední žádosti byly vyřizovány v tom jazyce, v jakém byly sepsány. Avšak veřejná oznámení měla být zveřejňována v obou jazycích. Dr. V. Rozsypal požadoval anulovat všechna rozhodnutí bývalého obecního zastupitelstva, a to zvláště od období vyhlášení samostatného státu doposud. Podle deníku *Mährisches Tagblatt* měla tato rozhodnutí jediný účel, a sice zachránit z německého majetku, co se ještě zachránit dalo. Dne 18. listopadu 1918 v deset hodin dopoledne předal olomoucký starosta Karl Brandhuber veškeré dokumenty a klíče novému vládnímu komisaři Richardu Fischerovi (*Mährisches Tagblatt*, 18. 11. 1918, s. 4).

Celý proces předání „vlády“ nad městem do českých rukou byl definitivně zakončen dne 15. června 1919 (neděle), kdy se v Olomouci konaly obecní volby. Starostou byl zvolen zemský rada JUDr. Karel Mareš (*Mährisches Tagblatt*, 4. 6. 1919, s. 4–5). Obecní volby poprvé proběhly na základě všeobecného, přímého a rovného hlasovacího práva a poprvé se voleb mohly zúčastnit i ženy (Spáčil, Tichák, 2002, s. 22). Čeští představitelé města si uvědomovali závažnosti úkolů, které na ně v souvislosti s vedením města čekaly. Kromě hospodářských, sociálních (bytová nouze, nezaměstnanost) a finančních následků války bylo nutné „vyrovnat“ požadavky českého a německého školství (prioritně však vybudovat a rozšířit školství české nejen ve městě, ale i v přilehlých obcích). Většina nově zvolených zastupitelů, včetně prvních dvou českých starostů JUDr. Karla Mareše a JUDr. Richarda Fischera, neměla odpovídající zkušenosti s vedením města. Úředníci byli většinou německé národnosti a stěží se dalo předvídat jejich chování v nových politických poměrech (Drlík, 1928, s. 5).³⁹

³⁹ V roce 1928, v předmluvě knihy J. Drlíka *Deset let práce na olomoucké radnici*, JUDr. R. Fischer s uspokojením konstatuje: „Za všeobecného rozvratu hospodářského, politického i mravního, v těžké situaci sociální a přes veškeru nepřízeň států, které nás obklopují, s velikými oběťmi našeho národa podařilo se to! Je samozřejmě, že dopustili jsme se i mnoha chyb politických i hospodářských, ale po

Prostřednictvím porozumění problematiky komunální politiky v Olomouci lze snáze pochopit zájmy olomouckých Čechů a Němců a sledovat, zda a pokud vůbec byly tyto snahy naplněny (primární byly potřeby hospodářské, právo na sebeurčení, problematika zachování nebo výstavby škol, ať českých nebo německých apod.). Pro jejich prosazení bylo zapotřebí zástupců jednotlivých zájmových skupin v čele města, kteří byli zvoleni v demokratických obecních volbách. Termíny obecních voleb se nekryly s volbami do parlamentu a konaly se v letech 1920, 1925, 1929 a 1935. Volební právo bylo všeobecné, platilo pro muže i ženy. Vyjmuti z něj byli od roku 1927 příslušníci armády a četnictva (v rámci tzv. apolitičnosti) (Bartoš, Trapl, 1991, s. 24).

Na křehkost pozic německého obyvatelstva, a to i v dosud převážně německých městech (hlavně na Moravě), poukázaly první obecní volby konané dne 15. června 1919. Mnoho Němců (především úředníci nebo vojáci) nejen z Olomouce, ale i např. Brna, Břeclavi, Lipníka nebo Kroměříže opustilo částečně dobrovolně, částečně následkem ekonomického tlaku nebo ztráty zaměstnání, svá původní bydliště. Vojáci z povolání, pokud obstáli v jazykové zkoušce, museli často přijmout v novém státě podřízené postavení a akceptovat případné převelení do jiného českého či slovenského města, posteskl si Rudolf Fiedler ve svém příspěvku o vzniku Československa, na nějž „... nebyli sudetští Němci vůbec připraveni.“ (Keil et al., 1967, s. 88–89)

Město Olomouc spravovala po konstituování československého státu *Správní komise*, a to do prvních obecních voleb dne 15. června 1919. Po dobu osmi měsíců neměla tedy Olomouc svého starostu. Revoluční *Správní komise* plnila všechny běžné povinnosti městské správy – v oblasti samosprávné i v přenesené působnosti – jak je přinesla vzrušená doba rozvratu a postupné konsolidace poměrů. K plnění tohoto úkolu přispívalo i několik poradních komisí, odborů a poradních sborů s řadou dalších aktivistů. Přesto však komise cítila své poslání především v tom, aby dosud navenek německé město počestila. Své počínání (např. redislokaci školních budov ve prospěch Čechů, přejmenování ulic atd.) zdůvodňovala výsledky neoficiálního

desíti letech stojí tu naše republika tak konsolidována, že to objektivní pozorovatelé ze zahraničí doznávají otevřeně, ba přímo s pochvalou.“ (Drlík, 1928, s. 5)

sčítání lidu 1. března 1919, které ukazovalo na skutečnost, že v Olomouci (dosud bez předměstí) žije mezi 23 791 obyvateli 14 454 Čechů, tedy 60,7 % z celkového počtu obyvatel. Ještě přesvědčivější argument v tomto směru pak představovala integrace třinácti sousedních obcí zorganizovaná Správní komisí k datu nejbližších komunálních voleb tj. 15. června 1919, kdy již byli voliči z 68 % Češi (Němci tvořili necelých 28 %). Správní komise za předsednictví vládního komisaře JUDr. Richarda Fischera se naposledy sešla 14. června 1919 – den před komunálními volbami. O tři týdny později (3. července 1919) ji už vystřídal zastupitelstvo vzešlé z voleb. Proti obecnému očekávání však v jeho čele nestanul jako starosta JUDr. Richard Fischer, ale zatím ne příliš známý JUDr. Karel Mareš,⁴⁰ dosavadní Fischerův náměstek z dočasné *Správní komise*. Z bloku tzv. „občanských stran“ (tj. národních demokratů a lidovců) vzešel starostův druhý náměstek (ing. F. Rompart). Olomoučtí Němci obsadili post I. náměstka (MUDr. A. Kraus) (Spáčil, Tichák, 2002, s. 49–51).

Vytvoření tzv. Velké Olomouce bylo krokem, který zdejší německé obyvatelstvo pociťovalo jako další ohrožení němectví v Olomouci. S blížícími se obecními volbami a připojením okolních obcí bylo zřejmé, že pozice olomouckých Němců se zhorší a zmenší se jejich vliv na správu města. V tomto smyslu informoval své čtenáře dne 13. června 1919 deník *Mährisches Tagblatt*, do kterého byl mezi 2. a 3. stranu vložen předvolební leták s následující výzvou:

⁴⁰ JUDr. Karel Mareš (28. 1. 1872 v Hostovicích–2. 6. 1952 v Olomouci). První český starosta města Olomouc pocházel ze středních Čech. Vystudoval gymnázium v Berouně, absolvoval právnickou fakultu na české univerzitě v Praze. Po promoci na doktora obojího práva nastoupil službu v justici u okresního soudu v Novém Městě na Moravě, odtud přešel jako adjunkt k soudu do Přerova a v roce 1910 nabytí hodnosti soudního rady a byl přeložen do Olomouce. Stal se spoluzakladatelem (1912) a po řadu let pak agilním jednatelem *Sírotčího spolku*, o jehož aktivitách je v tradičních vlasteneckých spolcích málo dokladů, o politické angažovanosti nejsou žádné. Po převratu a po vzniku Správní komise byl 28. dubna 1919 kooptován vládním komisařem JUDr. R. Fischerem do tohoto orgánu a ustanoven dokonce Fischerovým prvním náměstkem (viz blíže Spáčil, V., Tichák, M., 2002, s. 50).

„Deutsche Wähler von Groß-Olmütz!

Für die Wahlen in die Gemeindevertretung von Groß-Olmütz wird man Euch 10 Kandidatenlisten ins Haus schicken. Ihr dürft aber nur eine davon in die Wahlurne werfen, sonst ist Euere Stimme ungültig und Ihr habt die Deutschen der Stadt um einen Wähler vermindert! Wen wählen? Durch das Manöver „Groß-Olmütz“ haben unsere nationalen Gegner mit Hilfe einer ernannten Nationalversammlung, in der kein einziger Deutscher sitzt, unser Schicksal unseres Landes ergriffen und an eine gewaltsam geschaffene gegnerische Mehrheit ausgeliefert. Nicht ein deutsches System ist damit zusammengebrochen, sondern unsere deutsche Stadt Olmütz mit dem gesamten deutschen Volke. Wer unsere deutsche Sprache spricht und deutsch mit seinem Herzen fühlt, darf heute nur ein Ziel haben: Unseren deutschen Besitz, deutsche Schule, deutsches Theater, deutschen Grund und Boden, deutsches Gewerbe, deutschen Handel und deutsche Industrie im schweren Verteidigungskampfe vor den begehrliehen Angriffen der nationalen Gegner zu schützen und zu erhalten. Fällt dieser Besitz, dann bleibt auch für den deutschen Beamten, Angestellten und Arbeiter in dieser Stadt, will es seinem Volke treu bleiben, nur der Wanderstab.“ (Mährisches Tagblatt, 13. 6.1919, s. 2–3)

Leták dále vyzýval všechny německé obyvatele Olomouce ke společnému postupu a boji v „jednotné německé frontě“. Odsuzoval německé sociální demokraty za jejich odhodlání pokračovat v třídním boji a zdůrazňoval, že to, co každý Němec bez ohledu na jakoukoli stranu ve městě potřebuje, je „svoboda, mír a chléb“. A to jim tato strana nikdy nemůže poskytnout. Sociálním demokratům je pak dále vytýkáno, že neučinili dost, aby pařížskou mírovou konferencí nebylo Němcům odepřeno právo na sebeurčení. Nedokázali údajně zabránit, aby z vyhladovělého a vyčerpaného národa nebyla vyždímána miliardová válečná odškodnění. Na vedlejší straně pak čtenář našel seznam třiceti kandidátů za toto sdružení (*Mährisches Tagblatt*, 13. 6. 1919, s. 2–3). Deník německým voličům doporučuje, aby si vzali s sebou do volební místnosti jen kandidátní listinu Der Deutschfreiheitlichen Wählergruppe (německé volební sdružení) a ostatní kandidátní listiny zničili

ve volební místnosti, aby předešli jejich zneužití (*Mährisches Tagblatt*, 13. 6. 1919, s. 2–3).

Nejsilnější politickou stranou, která vzešla z olomouckých komunálních voleb 15. června 1919, se stala Československá sociálně demokratická strana dělnická (43,2 % hlasů českých voličů), která získala značnou převahu proti dalším stranám. Jako druhá v pořadí se umístila německá sociální demokracie (49,2 % Němců volilo tuto stranu).⁴¹ Češi získali 38 mandátů, Němci 22. Těmito volbami byla zároveň ukončena činnost *Správní komise*. V roce 1920 došlo ke změnám ve statutu, kdy potvrzováním starosty byla pověřena vláda (zák. 121/20 Sb. z. a n.) a dále (zák. 190/20 Sb. z. a n.) byl stanoven počet členů městského zastupitelstva na šedesát, městskou radu tvořil starosta, dva náměstci a 17 členů městské rady, tedy dvacet členů. Městské radě byl pak přidělen určitý („přiměřený“) počet stálých regentů (magistrátních radů), kteří byli znalí práva a složili zkoušku předepsanou pro konceptní politické úředníky (Spáčil, Tichák, 2002, s. 23). Aby jednání městského zastupitelstva bylo rychlejší a důkladnější, utvořily se vedle četných zvláštních odborů tři odbory všeobecné: I. Odbor pro věci technické, II. Odbor pro věci školské a kulturní a III. Odbor pro věci právní a finanční (Drlík, 1928, s. 18).

Obecní volby se staly v následujících dnech ústředním tématem místního německého tisku, především olomouckého deníku *Mährisches Tagblatt*. Objevovaly se četné úvahy o tom, kdo se stane příštím starostou města, a vedly se polemiky týkající se počtu odevzdaných hlasů. Podle *Mährisches Tagblatt* byl celkový počet odevzdaných platných hlasů v Olomouci 23 333. Z toho připadalo 14 711 na Čechy a 7932 na Němce; 690 hlasů pak obyvatelům hlásícím se židovskému etniku, ty měly být údajně přičteny k německým hlasům, dále je ale zmiňuje odděleně a dostává se k sumě celkově odevzdaných hlasů 24 023. Tím mohlo dojít k manipulaci s počty hlasů za jednotlivé národnosti, které byly pak uvedeny v tabulce. V některých částech města měl být počet

⁴¹ Pořadí politických stran s přesnými počty hlasů a jmenným seznamem zvolených členů zastupitelstva viz DRLÍK, J. *Deset let práce na olomoucké radnici 1918–1928*, 1928, s. 20.

hlasů dokonce zvýšen ve prospěch Čechů.⁴² Výše uvedený argument o údajné manipulaci s čísly při sčítání lidu se pak stal vděčným tématem německého regionálního tisku i v následujících letech.

Na prvním zasedání městského zastupitelstva dne 3. července 1919 byl starostou zvolen JUDr. Karel Mareš za sociální demokracii, který se stal historicky prvním českým starostou (I. náměstkem se stal dr. Alfred Kraus [za něm. soc. dem.], II. náměstkem ing. František Rompart [za čsl. stranu národně demokratickou]).⁴³ Dalším historickým prvenstvím byla skutečnost, že spolu zasedli zástupci všech částí tzv. Velké Olomouce a že se zasedání zastupitelstva zúčastnily i ženy jako rovnocenné členky. Ačkoliv bylo zasedání stanoveno na čtvrtou hodinu, mnoho zvolených členů se v určený čas nedostavilo na svá místa. Zato se v sále tísnilo mnoho posluchačů. Zastupitelé pak přicházeli postupně. Zajímavým zpestřením zasedání byla skutečnost, že čeští a němečtí sociální demokraté měli červený karafiát v knoflíkové dírce, čeští národní socialisté pak měli karafiáty dva – bílý a červený. Velkou pozornost vzbudila přítomnost ženských členů sboru. Nalevo od předsedy zasedaly německé strany (Sociální demokraté, Deutschfreiheitliche a křesťanští socialisté), uprostřed čeští národní demokraté, Wirtschaftspartei a katolická lidová strana. Vpravo od předsedy pak čeští Sociální demokraté a národní socialisté (*Mährisches Tagblatt*, 4. 7. 1919, s. 4–5).

Zasedání nového zastupitelstva bylo zahájeno složením slibu věrnosti nově zvolených zastupitelů. V češtině a němčině zastupitelé slibovali, že budou důsledně a svědomitě zachovávat zákony a nařízení Československé republiky, jakož i veškeré povinnosti náležející členu městského zastupitelstva Velké Olomouce.⁴⁴

⁴² Blíže tamtéž, s. 5, *Die deutschen Erfolge bei den Gemeindewahlen*.

⁴³ Jmenný seznam členů městské rady v I. volebním období (19. září 1919 do 5. prosince 1923). Viz DRLÍK, J. *Deset let práce na olomoucké radnici 1918–1928*, 1928, s. 27.

⁴⁴ Německy zněl slib následovně: „Ich gelobe, daß ich treu der tschechoslowakischen Republik, ihre Gesetze und Anordnungen genau befolgen und die Pflichten eifrig und gewissenhaft erfüllen werde, die ich als Mitglied der Gemeindevertretung von Groß-Olmütz übernommen habe.“

Poté proběhla volba starosty JUDr. Karla Mareše. Ten po svém zvolení poděkoval všem, kteří mu při volbě dali svou důvěru, a prohlásil, že se bude snažit vykonávat úřad starosty podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a bude věrným vykonavatelem usnesení obecního zastupitelstva. Zároveň zdůraznil svou politickou příslušnost a vyslovil zodpovědnost vůči této straně.⁴⁵

Současně s ustanovením nového olomouckého zastupitelského sboru proběhla reorganizace počtu referátů, jejichž počet byl ke dni 1. července 1920 rozšířen na 26. Mezi nimi nechyběl referát školský, český a německý školský výbor a referát pro českou a německou knihovnu a čítárnu. Jisté méně podstatné změny v organizaci referátů byly provedeny v roce 1935, kdy byly i tiskem vydány interní „Předpisy pro úřadování“ (Kancelářský řád).

Německé, za daných okolností fakticky menšinové, obyvatelstvo Olomouce však dávalo najevo svou nespokojenost s novými poměry. Jedním z projevů je i článek „Ein deutscher Erfolg in Groß-Olmütz“ olomouckého deníku *Mährisches Tagblatt* 19. 4. 1920. V něm jsou srovnávány výsledky parlamentních voleb z 18. dubna 1920 s výsledky

⁴⁵ Německé krajské periodikum *Olmützer Blätter* ještě po mnoha letech s hořkostí připomíná slova JUDr. Karla Mareše, která pronesl na prvním zasedání městského zastupitelstva dne 5. září 1919: „Mit dem heutigen Tag übernimmt das tschechische Volk die Stadt Olmütz in seine Obhut. Nirgends in den Akten und Archiven der Stadt befindet sich ein Hinweis darauf, daß die Stadt je in tschechischen Händen gewesen ist, soweit man in der Geschichte der alten Siedlung zurückgeht, sind Deutsche an ihrer Spitze gestanden.“ (*Olmützer Blätter*, Mai 1981, s. 65) „Dnešním dnem přebírá český národ město Olomouc do své péče. V žádných spisech ani archivech města se nenachází odkaz na to, že by někdy město bylo v českých rukou. Pokud se obrátíme do historie starého osídlení města, byli v jeho čele Němci.“ Olomoucký *Mährisches Tagblatt* přinesl informace o finančním ohodnocení práce starosty. Rada města se na svém posledním zasedání usnesla, že starosta bude pobírat 20 000 Kč ročně, jeho zástupci 12 000 Kč ročně, členové městské rady obdrží dle délky zasedání hodinovou mzdu ve výši 20 Kč a členové sekce za zasedání trvající déle než hodinu 10 Kč. Odměna za práci v zastupitelstvu byla zdůvodněna tím, že ačkoliv zatíží městskou pokladnu, nelze očekávat, že se zvolení zástupci ve své pracovní době budou věnovat komunální práci zcela zdarma (*Mährisches Tagblatt*, 18. 10. 1919, s. 5)

komunálních voleb z 15. června předešlého roku. V roce 1919 se voleb zúčastnily dvě německé a sedm českých politických stran, zatímco dne 18. dubna 1920 se počet německých stran, ucházejících se o přízeň voličů, zvýšil na pět a počet českých na osm. V obecních volbách (1919) bylo odevzdáno 7 932 hlasů německých a 14 715 českých. Ve volbách, které proběhly dne 18. dubna 1920, odevzdali Němci 8451 a Češi 22 423 platných hlasů. Počet německých hlasů tedy narostl o 519 (což je o 6,54 %) (*Mährisches Tagblatt*, 19. 4. 1920, s. 1). Německé obyvatelstvo Olomouce tedy mělo po několika dlouhých měsících důvod k jásotu. V této době se citlivé téma menšinového školství stávalo předmětem čilých debat při zasedání městského zastupitelstva. Např. v roce 1920 olomoucký *Mährisches Tagblatt*, podávající zprávu z jednoho takového zasedání, upozorňoval, že jsou české školy podle národnostního klíče lépe finančně dotovány než školy německé, protože rozpočet města je téměř výhradně spravován Čechy, a že např. zastupitel JUDr. F. Smrčka se prý snaží celou věc „překroutit“ tak, aby to vypadalo, že české školy jsou na svých finančních nárocích kráceny díky německým školám. Zároveň prý Smrčka naznačil, že připravovaná nová reorganizace školství v Olomouci „odejme německému obyvatelstvu opět další školy, které budou dány k dispozici Čechům“. V závěru článku vyzývá, aby olomoučtí Němci nevzdávali boj o své kulturní vlastnictví, ke kterému se řadí i školy (*Mährisches Tagblatt*, 2. 1. 1920, s. 4).

Obecní volby, které proběhly dne 15. září 1923, se nesly v duchu hesla „Zuerst leben, dann philosophieren“. Tento slovní obrat měl vyjasnit skutečnost, že nejprve má být potvrzena existence národa, a pak se může dále politizovat o „třídních a rasových otázkách“. Německé volební sdružení (Wahlgemeinschaft) získalo v zastupitelstvu 14 mandátů, němečtí sociální demokraté pouze dva. Němci ztratili čtyři mandáty (*Mährisches Tagblatt*, 17. 9. 1923, s. 1). Nejvíce hlasů v těchto volbách obdržela z českých stran Československá strana sociálně demokratická (získala 11 mandátů), z německých pak Deutsche Wahlgemeinschaft (14 mandátů).⁴⁶ Celkově obdrželi Češi 39 mandátů.

⁴⁶ Pořadí politických stran s přesnými počty hlasů a jmenným seznamem zvolených členů zastupitelstva viz DRLÍK, J. *Deset let práce na olomoucké radnici 1918–1928*, 1928, s. 23–24.

V místním tisku se současně rozběhly diskuse o tom, kdo má být zvolen příštím starostou města. Německý *Mährisches Tagblatt* soustředil pozornost na dva kandidáty, JUDr. K. Mareše a JUDr. R. Fischera a posteskl si, že významná místa ve vedení města opět zaujmou Češi (*Mährisches Tagblatt*, 22. 9. 1923, s. 3). Dne 16. listopadu 1923 byl prezidentem T. G. Masarykem potvrzen nově zvolený starosta za Československou stranu národně demokratickou JUDr. Richard Fischer⁴⁷ (I. náměstkem se stal lidovec A. Vlček, M. Fritscher II. náměstkem za Deutsche Wahlgemeinschaft) (*Mährisches Tagblatt*, 21. 11. 1923, s. 3). První zasedání nově zvoleného městského zastupitelstva se konalo 10. prosince 1923,⁴⁸ přičemž bývalému starostovi K. Marešovi

⁴⁷ JUDr. Richard Fischer (27. 3. 1872 v Lošticích–5. 2. 1954 v Olomouci) JUDr. Richard Fischer se narodil v rodině vlasteneckého sládka a rolníka v Lošticích. Do Olomouce přišel v roce 1883 jako primán Slovanského gymnázia, kde o osm let později (1891) maturoval. Do roku 1896 pak studoval v Praze práva a po promoci se do Olomouce vrátil již natrvalo. Jako student byl společensky činný ve svém rodišti i v Olomouci (rovněž mezi vysokoškoláky v Praze). Ještě jako kandidát práv se v Olomouci stal roku 1892 členem a později čelným funkcionářem *Národní jednoty*. Poté, co se zde usadil, působil stejně intenzivně v Matici školské i jiných národních sdruženích. Ve všech těchto pozicích brzy proslul jako vynikající řečník i autor bezpočtu novinových článků hájících práva Čechů v rakouském soustátí. V politice se hlásil k Moravské pokrokové straně, za kterou dvakrát (1906 a 1913) úspěšně kandidoval do Zemského sněmu. Ve straně – pozdější Národní demokracii – zastával vždy čelné místo na ústřední úrovni, nabídku na poslanecký mandát v již československém parlamentu však odmítl. V čele města stál v prvních dnech samostatné republiky jako tzv. vládní komisař, mezi léty 1919 až 1923 sice pouze v roli radního, ale od 27. listopadu 1923 až do osudného 15. března 1939 byl olomouckým starostou. Ve své funkci byl populární. Neuplatňoval nikdy stranicko-politická hlediska, hluboce si vážil každého zastupitele – na pravici i na levici – pokud pracoval pro blaho obce. Za jeho éry vyrostlo z městských prostředků 1225 nových domů, 8 nových škol a množství reprezentativních objektů financovaných z jiných zdrojů. Velké investice přišly do inženýrských staveb (kanalizace, regulace Moravy, dopravní cesty atd.). Smutný konec této etapy olomoucké historie učinili nacisté v roce 1939. Starosta R. Fischer byl zbaven funkce a do politiky se již nevrátil ani po osvobození v roce 1945 (viz blíže Spáčil, V., Tichák, M., 2002, s. 52–53).

⁴⁸ Jmenný seznam členů městské rady ve II. volebním období (6. prosince 1923 až

byla povolena tříměsíční dovolená. Proběhly volby do jednotlivých výborů a komisí města, mimo to do Výboru pro německé pokračovací školy (Ausschuß für deutsche Fortbildungsschulen), Výboru pro české pokračovací školy (Ausschuß für tschechische Fortbildungsschulen), Správy obchodní akademie (Kuratorium der Handelsakademie) či Okresní komise pro ochranu dětí (Bezirkskommission für Kinderschutz) (*Mährisches Tagblatt*, 11. 12. 1923, s. 2).

V pořadí třetí komunální volby od vzniku ČSR proběhly v Olomouci dne 4. prosince 1927. Z národnostního hlediska v nich nedošlo k žádnému významnému posunu. Němci obdrželi 21 mandátů (Češi obhájili 39 mandátů) a navíc se radovali z toho, že jeden ze zvolených komunistických kandidátů je Němec. Přesto však Němci ztratili oproti obecním volbám v roce 1923 asi 1300 hlasů, ale obdobný úbytek zaznamenaly i české strany. Příčinou bylo odebrání volebního práva vojákům (die Entziehung des Soldatenwahlrechtes), tj. cca 2200 hlasů⁴⁹ (*Mährisches Tagblatt*, 5. 12. 1927, s. 1).

Deník *Mährisches Tagblatt* však spatřoval další příčinu úbytku 1300 hlasů pro německé strany především ve „... známé německé nedbalosti ve věcech politických“. Mnoho Němců totiž nebylo uvedeno na volebních seznamech, a přes opakované veřejné výzvy nebylo možné tento nedostatek reklamovat. Vytýká jim rovněž, že na rozdíl od Čechů, kteří přišli disciplinovaně k volbám téměř všichni, někteří lidé starší sedmdesáti let k volbám nešli a tímto způsobem poškodili německý národ. A list kritizoval dále skutečnost, že velký počet důstojníků v penzi se měl přihlásit na úřadě jako již řádní voliči, protože úředníci nedopatřením zapomněli k jejich jménu přidat poznámku i. R. (in Rente – v penzi), což byla pro „pány na radnici“ formální a ne nevítaná příležitost snížit počet německých voličů.⁵⁰ V důsledku

7. února 1928). Viz DRLÍK, J. *Deset let práce na olomoucké radnici 1918–1928*, 1928, s. 27.

⁴⁹ Počty hlasů pro jednotlivé strany kandidující v těchto volbách a jejich přepočet na mandáty v obecním zastupitelstvu včetně konkrétních jmen za jednotlivé strany viz *Mährisches Tagblatt*, 5. 12. 1927, s. 1.

⁵⁰ Zamyšlení nad smyslem odebrání volebního práva vojákům viz *Deutsches Volksblatt*, 20. 10. 1923, s. 1

lepší organizace a účasti mohli Němci dle *Mährisches Tagblatt* získat i o dva mandáty navíc, což by přispělo ke spravedlivějšímu rozdělení obecních finančních prostředků, dodávek apod., které byly doposud Němcům děleny dle poměru 4 : 1, což je dle deníku nespravedlivé, protože ve městě stále žilo více než 30 % německého obyvatelstva (*Mährisches Tagblatt*, 5. 12. 1927, s. 2).

Starostou města byl většinou zastupitelů dne 22. prosince 1927 opět zvolen JUDr. R. Fischer⁵¹ (*Mährisches Tagblatt*, 23. 12. 1927, s. 2). Prvním náměstkem byl zvolen drážní zaměstnanec a dosavadní radní Čech a sociální demokrat Josef Lang, druhým náměstkem Němec dr. Rudolf Sallinger (Deutsche Wahlgemeinschaft). Zvolení Rudolfa Sallingeru vyvolalo obrovský potlesk jak v českých, tak i v německých lavicích. Dr. Rudolf Sallinger byl totiž zvolen především díky českým občanským stranám, které mu dle předběžných dohod disciplinovaně odevzdaly své hlasy, a mj. se těšil všeobecné úctě. *Mährisches Tagblatt* tuto skutečnost pozitivně komentoval slovy, že dodržování vzájemných dohod má velký význam, neboť poprvé v celé historii města (ba i poprvé v celé republice) hlasovali německí zastupitelé pro českého starostu a čeští zastupitelé odevzdali své hlasy německému kandidátovi pro funkci náměstka starosty (*Mährisches Tagblatt*, 31. 1. 1928, s. 3).⁵²

Datum následujících obecních voleb v Olomouci bylo stanoveno na 20. března 1932.⁵³ Německé strany se opětovně sdružily do tzv. Deutsche Wahlgemeinschaft.⁵⁴ O dva dny později deník *Mährisches Tagblatt* informuje, že německé strany, které původně hodlaly jít do voleb izolovaně, spojily své kandidátní listiny, a zároveň se dohodly na vytvoření klubu v rámci budoucí obecní rady. Hlavním účelem tohoto kroku byla demonstrace německé jednoty a eliminace tříštění hlasů německých voličů, kteří do volební urny vhodili pouze jednu německou kandidátní

⁵¹ Tuto volbu vláda potvrdila výnosem ministerstva vnitra ze dne 18. ledna 1928, č. 3203/7. Ustavující schůze městské rady se konala 30. ledna 1928 (Fischer, 1932, s. 3).

⁵² Jmenovité složení městské rady viz *Mährisches Tagblatt*, 31. 1. 1928, s. 3.

⁵³ Náklady na volby si vyžádaly finanční náklady 60 000,- Kč a zúčastnilo se jich 34 040 oprávněných voličů (Fischer, 1938, s. 7).

⁵⁴ Do čela kandidátky byl postaven náměstek starosty dr. R. Sallinger.

listinu (*Mährisches Tagblatt*, 18. 3. 1932, s. 3). Výsledky těchto voleb byly pro Deutsche Wahlgemeinschaft poměrně úspěšné. Podařilo se jim získat o 349 víc hlasů než v posledních volbách (v roce 1927). Přesto ale ztratily jeden mandát. Z obhajovaných 16 se podařilo udržet 15 mandátů. Češi obhájili 38 mandátů. Již druhý den po volbách (v pondělí 21. března 1932) se v tisku objevily spekulace o možném starostovi města, kterým se měl opětovně stát JUDr. Richard Fischer (důvodem ke zvolení měl být dle deníku *Mährisches Tagblatt* i fakt, že v tomto roce měl oslavit své 60. narozeniny)⁵⁵ (*Mährisches Tagblatt*, 21. 3. 1932, s. 1).

Slavnostní zasedání nově zvoleného zastupitelstva proběhlo dne 29. března 1932 mj. u již výše zmíněné příležitosti oslav 60. narozenin starosty JUDr. Richarda Fischera. JUDr. Richard Fischer byl velmi oblíbeným politikem jak u českých, tak i u německých představitelů města. Dokladem je vyjádření jeho spolupracovníka, dr. Rudolfa Sallinger, který ve své řeči zdůraznil, že „... také my Němci uznáváme Vaše velké zásluhy, které jste, vážený pane starosto, vykonal pro blaho a společné zájmy všech obyvatel tohoto města.“ (*Mährisches Tagblatt*, 30. 3. 1932, s. 3)

Deník *Mährisches Tagblatt* uvádí, že na ustavující schůzi dne 20. dubna 1932 byl JUDr. Richard Fischer zvolen do svého úřadu 50 hlasy z 59 přítomných zastupitelů. Dle dohod mezi stranami⁵⁶ získal kandidaturu na místo prvního náměstka český sociální demokrat J. Lang a na místo druhého náměstka lídr sdružení německých stran Deutsche Wahlgemeinschaft dr. R. Sallinger (*Mährisches Tagblatt*, 21. 4. 1932, s. 4).⁵⁷ Schůze nově zvoleného zastupitelstva se konala dne 13. června 1932. Kromě volby obou náměstků, starosty a městské rady, byli ještě zvoleni členové finanční komise. Ve své úvodní řeči se starosta Richard Fischer dotkl také otázky školství prohlášením, že si

⁵⁵ Seznam nově zvolených členů za jednotlivé strany viz *Mährisches Tagblatt*, 21. 3. 1932, s. 1.

⁵⁶ Zde se tvrzení rozcházejí. V své knize *Šest let práce na olomoucké radnici (1932–1938)* R. Fischer uvádí, že žádná ze stran si nenárokovala funkci prvního a druhého náměstka, a tudíž se volba celého presidia konala z pléna (Fischer, 1938, s. 8).

⁵⁷ Blíže o jeho životě a působení v úřadech a spolicích města Olomouce v oslavném článku jeho životního jubilea vč. fotografie viz *Mährisches Tagblatt*, 3. 4. 1933, s. 3.

je vědom nedostatků na školách ve Starých Hodolanech, Olomouci-městě, v Černovíře a ve Chválkovicích a přislíbil jejich rychlou nápravu (Fischer, 1938, s. 9). Velmi záhy a nečekaně došlo ve vedení města ke změně. Dne 10. srpna 1933 přinesl deník *Mährisches Tagblatt* zprávu o náhlém úmrtí dr. Sallingera.⁵⁸ Na jeho místo byl dne 28. srpna 1933 zvolen odborný učitel Eduard Wyličil (Deutsche Wahlgemeinschaft).⁵⁹ Jeho úřadování však bylo krátké, jelikož se zjistilo, že byl členem německé nacionální strany, jejíž činnost byla zastavena. Z dovolené, kterou si E. Wyličil vyžádal, se již do svého úřadu nevrátil a dne 7. prosince 1933 se své funkce vzdal úplně. Na jeho místo byl zvolen viceprezident krajského soudu dr. Vladimír Schmiedl (Fischer, 1938, s. 30–32).

V posledních olomouckých obecních volbách konaných roku 1938⁶⁰ zvítězila opět sociální demokracie. Místo starosty znovu v tajné volbě obhájil (podruhé za sebou) JUDr. Richard Fischer. V úřadě starosty setrval až do německé okupace. Ihned po obsazení města německou armádou dne 15. března 1939 byli s okamžitou platností zbaveni svých funkcí kromě něj i jeho 1. náměstek Josef Lang a později i další tři členové městské rady (Spáčil, Tichák, 2002, s. 23). F. Nather⁶¹ ve své vzpomínkové knize *Němec v Československu a v Protektorátu Čechy a Morava* k této události dodává, že na rozdíl od převzetí vlády nad městem v roce

⁵⁸ Nekrolog blíže viz *Mährisches Tagblatt*, 10. 8. 1933, s. 1.

⁵⁹ Krátký životopis E. Wyličila viz *Mährisches Tagblatt*, 20. 8. 1933, s. 4.

⁶⁰ Nahlédněme opět do místního německého tisku. Na Nový rok 1938 přáli svým zákazníkům olomoučtí němečtí obchodníci a podnikatelé v inzertní příloze novin „*Glückliches neues Jahr*“. O rok později se jejich přání nesla ve zcela jiném duchu. Nad vánočními inzeráty jednotlivých obchodníků bylo uvedeno jednotné: „*Mit „Heil Hitler“ grüßen ihre Kunden und Freunde.*“ (*Volksanzeiger* 31. 12. 1938, s. 6; *Deutsches Volksblatt*, 1. 1. 1938, strana neoznačena).

⁶¹ Univ. prof. Friedrich Nather (1924 v Bruntále – 2009 v Oberstaufenu, NSR) nositel Ceny města Olomouce za počin roku pro Olomouc, za propagaci Olomouce v zahraničí a za úsilí o rozvoj česko-německých vztahů. Dětství a mládí prožil v Olomouci-Lazcích. Ačkoliv studoval technický obor, věnoval se historii, především dějinám Olomouce. K jeho nejznámějším dílům patří *Kronika olomouckých domů*, *Němec v Československu a v Protektorátu Čechy a Morava* a mnoho dalších odborných článků a statí (blíže viz MEZIHORÁK, F., HOŘÍNEK, M. *Padesát německých Olomoučanů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004, s. 56).

1918, kdy se poslední zasedání městské rady konalo až 11. listopadu 1918, nebyl dne 16. března 1939 na radnici již nikdo z jejích dřívějších „pánů“. Člověk prý mohl mít pocit, že bylo převzetí úřadu ze strany generálního štábu připraveno (Nather, 2008, s. 26). Radnice přivítala ve svých zdech nově dosazeného správního komisaře Fritze Cermaka a Olomouc se na dlouhá léta stala opět městem „německým“.

Literatura:

- BARTOŠ, J., TRAPL, M. Československo 1918–1938. *Fakta, materiály, reálie*. Olomouc: Rektorát UP v Olomouci, 1991.
- DRLÍK, J. et al. *Deset let práce na olomoucké radnici 1918–1928*. Olomouc: Nákladem měst. Rady hlavního města Olomouce, 1928.
- FISCHER, R. *Za čtyři léta (1923–1927)*. Olomouc: Vlastním nákladem, 1927.
- FISCHER, R. *Na olomoucké radnici 1928–1932*. Olomouc: Vlastním nákladem, 1932.
- FISCHER, R. *Šest let práce na olomoucké radnici (1932–1938)*. Olomouc: Vlastním nákladem, 1938.
- KEIL, T. *Die deutsche Schule in den Sudetenländern*. München: Verlag Robert Lerche, 1967.
- MEZIHORÁK, F., HOŘÍNEK, M. *Padesát německých Olomoučanů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004.
- NATHER, F. *Als Deutscher in der Tschechoslowakei und im Protektorat Böhmen und Mähren*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2008.
- NEŠPOR, V. *Dějiny města Olomouce*. Olomouc: Votobia 1998.
- SCHULZ, J. et al. *Dějiny Olomouce 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009.
- SPÁČIL, V., TICHÁK, M. *V čele města Olomouce. Správa města a její představitelé v průběhu století*. Olomouc: Memoria, 2002.

Denní tisk:

- Mährisches Tagblatt – 1918, 1919, 1920, 1923, 1927, 1928, 1932, 1933
- Deutsches Volksblatt – 1938
- Pozor – 1918
- Olmützer Blätter – 1957

Kontakt na autorku příspěvku:

Mgr. Gabriela Cingelová, Ph.D.
Katedra společenských věd
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého
Žižkovo nám. 5
771 40 Olomouc
e-mail: gabriela.cingelova@upol.cz